

Наталія Сторонська, аспірант

*Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка*

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ В УДОСКОНАЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

У статті акцентується увага на сутності інтерактивної навчальної технології та її ролі в підвищенні ефективності навчального процесу у сучасній національній школі. Автор наголошує, що цілеспрямоване ознайомлення студентів педагогічного університету з формами інтерактивного навчання позитивно впливатиме на рівень професійної підготовки майбутніх учителів до роботи в школі.

Постановка проблеми. Стратегія розвитку освіти в Україні відображена в сучасних державних документах і передбачає ґрунтовну її модернізацію засобами інноваційних педагогічних технологій [1]. Цього не можна досягти без аналізу організаційних форм навчальної роботи, які склалися в історії педагогічної теорії та практики, а також їх творчого переосмислення в процесі професійної підготовки сучасного вчителя до роботи в школі.

Що таке форма навчання? Форма взагалі є спосіб, який визначає внутрішню структуру та зовнішні зв'язки того чи іншого процесу, або предмета [2, 130]. Якщо розглядати поняття форми у контексті процесу навчання, то можна визначити її як засіб, характер взаємодії педагога та учнів, а також учнів між собою, учнів з дидактичним матеріалом. Набираючи відповідного характеру, форма відображається в упорядкованості навчального процесу згідно з позиціями його суб'єктів та їх функцій, завершеності циклів, відрізків, одиниць навчання за характером діяльності та часом. І це зрозуміло, адже саме спосіб організації безпосередньо впливає на його продуктивність і поряд з методами та засобами навчання є найбільш доступним для змін, варіацій, удосконалень з боку педагога.

Аналіз останніх публікацій. Розробці проблеми впровадження новітніх педагогічних технологій присвятили праці такі відомі науковці, як Л. Масол [3], М. Махмутов, Г. Падалка, П. Підкасистий, О. Рудницька [5], О. Савченко [6], Л. Хлебнікова, І. Чередов.

Виклад основного матеріалу. Як виникли форми навчання? Однією з первинних форм була *індивідуальна* організація навчання, що передбачала роботу вчителя у нього, або в учня в домашніх умовах. У XVIII – XIX ст. ця форма

здебільшого практикувалася у сімейному вихованні серед заможних верств суспільства у вигляді гувернерства (від франц. *gouvernante* – керувати). Сьогодні індивідуальне навчання застосовується переважно у формі додаткових занять або щодо певної категорії дітей, які потребують специфічної допомоги і за станом свого стану здоров'я не можуть відвідувати школу. Маючи безумовні переваги, пов'язані з особистісною орієнтацією змісту, методів, темпу занять на конкретного учня, ця форма є неекономічною і непридатною для масової освіти. До того ж вона позбавляє учня можливостей спілкуватися з ровесниками, змагатися і співпрацювати в досягненні спільних навчальних цілей.

Поступово, розпочинаючи з XV – XVI ст., у зв'язку зі зростанням потреби в розширенні освіти, індивідуальна форма все більше замінювалася *індивідуально-груповою*, коли діти з різним рівнем підготовки збиралися разом, а учитель, почергово працюючи з кожним, міг навчати різновікову групу учнів. За своєю суттю це була та ж сама індивідуальна форма навчальної роботи, але за сумісництвом в одному часі і місці.

На межі XVI – XVII ст. одночасно з бурхливим розвитком машинного виробництва, торгівлі, культури (епоха Відродження) виникла гостра необхідність масового, щонайменше елементарного навчання. Спочатку братські школи України та Білорусі, згодом Чехії та інших країн створили нову форму – *колективну систему навчання*. На той час вона виглядала досить ефективною, а згодом, удосконалюючись і модернізуючись, дійшла до наших днів у вигляді *класно-урочної системи*, яка дотепер практикується в школі. Теоретично її найважливіші характеристики були обґрунтовані в XVII ст.

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ В УДОСКОНАЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

“батьком педагогіки” – видатним чеським педагогом-гуманістом Яном Амосом Коменським.

Розглянуті вище форми навчання можна наочно порівняти на рис. 1.

інноваційних технологій, зокрема моделі інтерактивного навчання (слово “*інтерактив*” походить від англійського слова “*interact*”, де “*in-*” – взаємний і “*act*” – діяти). Особливість такої

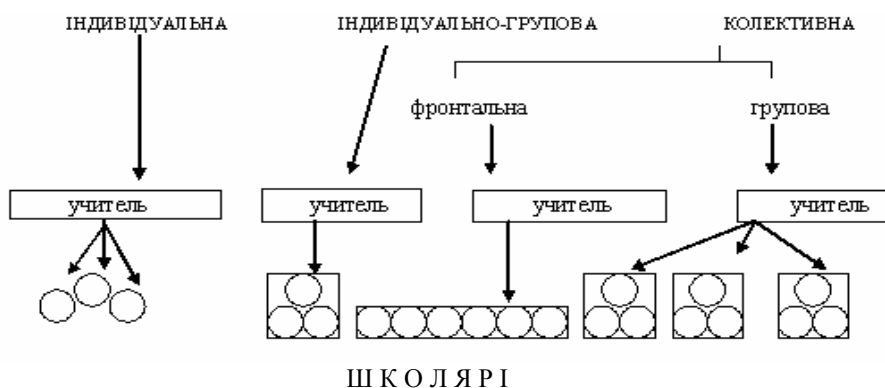

Рис. 1. Організаційні форми навчання

Класно-урочна система, будучи прогресивною протягом кількох століть поспіль, сьогодні перестає вже задовольняти потреби суспільства в освіті і потребує вдосконалення. Причиною цього стало як закономірне і неминуче зростання обсягу загальноосвітніх знань згідно з Державним стандартом освіти (2006 р.), так і зміна вимог суспільства до якості освіти. Оновлення класноурочної системи передусім пов'язане з пасивністю та відсутністю інтересу учнів до уроків, зниженням якості їх знань, перевантаженням дітей домашніми завданнями, що шкідливо впливає на їх здоров'я школярів та ставлення до школи. Процес модернізації освіти в Україні, який мав би усунути ці вади шкільної практики, насправді зводиться до спроб застосування нового змісту в рамки старої системи: впроваджуються нові навчальні плани та програми, збільшено термін навчання в школі, змінено систему контролю за навчальними досягненнями учнів тощо. Проте ці заходи істотно не впливають на якість навчання. Як і раніше, в центрі цих перетворень залишається питання “що вивчати”. Такий підхід уже вичерпаний самою практикою розвитку освіти, оскільки обсяг знань не може зростати до безмежжя. Все гостріше постає проблема творчого вдосконалення традиційних форм організації процесу навчання з метою забезпечення чіткої відповіді на актуальні запитання: як найкраще навчати? Як створити найбільш сприятливі умови для розвитку та самореалізації особистості кожного учня в процесі навчання? Як у межах класно-урочної системи підвищити ефективність навчального процесу?

На нашу думку, значною мірою цього можна досягнути за умови впровадження до змісту вищої педагогічної і шкільної освіти сучасних

інновації полягає в тому, що на інтерактивному уроці використовується дещо змінена колективна (кооперативна) форма навчальної діяльності учнів, яка ґрунтується на історичному досвіді минулих і сучасних поколінь освітян. Сьогодні ця технологія розглядається як певний різновид активного, свідомого й самостійного навчання та має свої закономірності й особливості. Суть її полягає в організації навчання учнів у малих групах, в яких учитель керує роботою кожного учня опосередковано через завдання, що спрямовують діяльність кожної групи до визначеної мети [4, 18]. Така форма навчання сприяє досягненню учнями високих результатів засвоєння знань та успішності формування навчальних умінь і навичок, легко поєднується з традиційними формами та методами навчання і може застосовуватися на різних етапах навчального процесу як у школі, так і в умовах вищої педагогічної освіти [4, 24]. Вона також допомагає максимально активізувати творчі можливості учнів (студентів) замість механічного засвоєння або переказування ними “готової” інформації. Так відбувається співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, парне), тобто творча співпраця, де учень (студент) і вчитель (викладач) є рівноправними, рівнозначними суб'єктами за умови постійної активної взаємодії всіх учасників навчального процесу.

Отже, технологічний підхід включає систему дій учителя і учнів, спрямованих на досягнення чітко визначеної мети шляхом послідовного та неухильного виконання певних навчальних дій в умовах оперативного зворотного зв'язку [6, 219].

У процесі опанування цією технологією студенти повинні засвоїти загальні вимоги до структури всіх типів уроків у школі, які складаються з п'яти головних елементів:

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ В УДОСКОНАЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

- а) мотивація;
- б) представлення теми та оголошення очікуваних навчальних результатів;
- в) надання необхідної інформації;
- г) інтерактивна вправа – центральна частина заняття (робота в малих групах);
- д) підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку.

Для забезпечення активного і своєчасного включення учнів до навчальної роботи в малих групах варто ознайомити студентів з різними варіантами пам'яток, що містять опис алгоритму такої діяльності (послідовний перелік дій, яких вони мають дотримуватися при розв'язанні пізнавальної задачі). Такі пам'ятки можна запропонувати у вигляді роздаткового матеріалу, плакатів, або будь-якої іншої наочності за допомогою ТЗН. Вони повинні надаватися доти, доки порядок діяльності не стане для учасників звичним.

Пам'ятка для вчителя

1) швидко розподіліть ролі в групі (головуючий, учасники, доповідач від імені членів групи):

а) головуючий в групі (спікер) зачитує завдання, організовує порядок виконання, пропонує учасникам висловитися по черзі, заохочує групу до роботи, за згодою групи дає слово доповідачу), стежить за часом;

б) доповідач – чітко формулює остаточне рішення, доповідає про результат роботи групи;

2) діти починають висловлюватися спочатку за бажанням, а потім по черзі;

3) всі учасники повинні дотримуватися правил уважного слухання, не перебиваючи один одного;

4) варто обговорювати ідеї, а не особи їх ініціаторів;

5) треба утримуватися від образ й оцінок учасників групи;

6) бажано дійти спільного рішення, хоча в деяких випадках у групі має право на існування й особлива думка або інший варіант [4, 138].

Після того, як на уроці вчитель об'єднав учнів у групи і вони отримали завдання, надається певний короткий час (3 – 5 хв.) для виконання та представлення ними результатів своєї роботи. Скажімо, на уроці “Музика” після прослуховування фортепіанного твору, учитель пропонує учням, поділивши на малі групи, протягом відведеного часу порадитися і визначити його назву, яка щонайкраще відповідатиме характеру почутої музики. Згодом підбиваються підсумки виконаного завдання.

У шкільній практиці абсолютизуються раціонально-логічні форми навчання мистецтва, споріднені з тими, що характерні для негуманітарного знання, і недооцінюються

інтуїтивні, емоційно-образні шляхи досягнення істини, які належать до сфери духовних потреб людини. Мистецтво має стати відкритою образною моделлю входження у світ, і не лише завдяки його пізнанню, але й індивідуальному “переживанню” і “проживанню”.

Щоб зняти існуючі бар'єри у спілкуванні учнів “з приводу мистецтва”, разом з оновленням змісту художньої освіти необхідно змінити педагогічні технології з авторитарно-інформативних на суб'єкт-суб'єктні (діалогічні), інтерактивні (рефлексивні), спрямовані на підвищення духовно-енергетичного потенціалу навчально-виховного процесу (виникнення катарсису, емпатії тощо).

Пріоритетною має стати діалогова стратегія педагогічної взаємодії, забарвлена позитивними емоційно-естетичними переживаннями, захопленням художньою діяльністю, домінуванням відчуття успіху, насолоди від бодай мінімальної самостійної участі на шляху до пізнання мистецтва.

Під терміном “діалог” розуміється не просто розмова, бесіда (дослівний переклад з грецької), а, насамперед, ланцюжок взаємозалежних вербальних і невербальних спілкувань між педагогом і учнями на основі партнерських стосунків, обміну особистими духовними цінностями. Комунікативна функція мистецтва виявляється в різних видах спілкування: діалог із митцем, діалог культур, взаємопроникнення особистісних смислів у системі “учень – учень” або “вчитель – учні”, внутрішній діалог [3, 4].

Інтерактивна технологія може застосовуватися на всіх видах занять у вищому навчальному закладі і в сучасній школі, перетворюючи таким чином традиційний урок у творчий, інтерактивний. Порівняльна характеристика різних моделей навчання свідчить про актуальність цього підходу.

1. Пасивна модель навчання – учень виступає в ролі “об'єкта” навчання, повинен засвоїти і відтворити матеріал, переданий йому вчителем. До відповідних методів навчання, за яких учні лише слухають та дивляться, належать читання, пояснення, демонстрація й відтворювальне опитування учнів.

2. Активна модель навчання – учень виступає “суб'єктом” навчання, виконує поставлені учителем завдання, вступає з ним до діалогу. Основні методи: самостійна робота учнів, проблемні та творчі завдання (нерідко домашні), запитання від учня до вчителя і навпаки, що розвиває творче мислення.

3. Інтерактивна модель навчання (інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу)

